

НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ
ІМЕНІ ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО»
Факультет соціології і права
Кафедра господарського та адміністративного права

“На правах рукопису”
УДК 340.114.007.3(477)

“До захисту допущено”
Завідувач кафедри
_____ О.О. Кравчук
“ ” _____ 201__ р.

Магістерська робота
зі спеціальності 081 “Право”
на тему: **Адміністративні правопорушення у сфері екології**

Виконала: студентка 2 курсу магістратури,
групи СП-62м Білуха Наталія Володимирівна

(підпис)

Науковий керівник: професор кафедри
господарського та адміністративного права
д.ю.н., доцент Голосніченко Д. І.

(підпис)

Рецензент:

(підпис)

Засвідчую, що у цій магістерській роботі
немає запозичень з праць інших авторів без
відповідних посилань.

Студент _____
(підпис)

Київ – 2017 року

Білуха Н. В. Адміністративні правопорушення у сфері екології. – Рукопис.

Магістерська робота зі спеціальності 081 “Право”. – Національний технічний університет України “Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського”. Факультет соціології і права. Кафедра господарського та адміністративного права. Київ, 2017.

Магістерську роботу присвячено дослідженню адміністративних правопорушень у сфері екології. Визначено сутність, склад порушень такого виду; проведена класифікація. Крім того, проведено розмежування адміністративних проступків та кримінальних злочинів у сфері екології, визначені ознаки адміністративної відповідальності за екологічні правопорушення та визначені основні причини, умови та засоби профілактики скоєння адміністративних екологічних правопорушень. Визначено основні проблеми удосконалення адміністративно-правового механізму охорони навколишнього природного середовища.

Ключові слова: адміністративні правопорушення, екологія, методологія, склад, класифікація, адміністративна відповідальність, деліктологія, перспективи.

Билуха Н. В. Административные правонарушения в экологической сфере. – Рукопись.

Магистерская работа по специальности 081 “Право”. – Национальный технический университет Украины “Киевский политехнический институт имени Игоря Сикорского”. Факультет социологии и права. Кафедра хозяйственного и административного права. Киев, 2017.

Магистерская работа посвящена исследованию административных правонарушений экологической сфере. Определено сущность, состав правонарушений данного вида; проведена классификация. Кроме того, проведено разграничение административных нарушений и криминальных

преступлений в экологической сфере, определены признаки административной ответственности за экологические правонарушения и проанализированы основные причины, условия и методы профилактики совершения административных экологических правонарушений. Исследованы основные проблемы совершенствования административно-правового механизма охраны окружающей среды.

Ключевые слова: административные правонарушения, экология, методология, состав, классификация, административная ответственность, деликтология, перспективы.

Bilukha N. V. Administrative offenses in the environmental sphere. – Manuscript.

Master Thesis in speciality 081 “Law”. – National Technical University of Ukraine “Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute”. Faculty of Sociology and Law. Department of Economic and Administrative Law. Kyiv, 2017.

Master Thesis is dedicated to the study of administrative offenses in the environmental sphere. The essence, composition of violations of this kind is determined; a classification has been made. In addition, there was a distinction between administrative offenses and criminal offenses in the field of ecology, certain features of administrative liability for environmental violations were identified, and the main reasons, conditions and means of preventing the commission of administrative environmental offenses were identified. The main problems of improving the administrative and legal mechanism of environmental protection are determined.

Key words: administrative offenses, ecology, methodology, composition, classification, administrative responsibility, delictology, perspectives.

ВСТУП

Актуальність теми. Збереження "здоров'я" навколишнього середовища – одна з найбільш актуальних проблем третього тисячоліття. Посилення антропогенного тиску на природне середовище та науково-технічний прогрес неминуче ведуть до загострення екологічної ситуації не лише в Україні, а й в усьому світі. Чи є хоч одне місце на Землі, де б не побувала нога людини, і де б ця «нога» не вплинула б хоч якось на природне середовище? Навряд. Беручи це до уваги, логічно, що цікавість до природоохоронної діяльності неупинно зростає.

Природа має глобальне соціальне, економічне, виробниче і соціальне значення. Щодо природоохоронної діяльності на території нашої держави, на сьогодні вона постає доволі гостро, адже виключною особливістю екологічного стану України є ускладнення суспільно небезпечних ситуацій локального екологічного значення що склалися у зв'язку з вибухом на Чорнобильській атомній електростанції навесні 1986 року. Саме стикаючись з такими жахливими подіями ми починаємо розуміти, що поняття збереження навколишнього природного середовища для суспільства – не просто словосполучення на папері, а щоденна необхідність яка потребує все більшого і більшого залучення громадськості до вирішення даного питання.

Говорячи про значення поняття екологічної безпеки в площині адміністративно-правових відносин, варто зазначити що екологічна безпека виступає родовим об'єктом адміністративних проступків, які посягають на навколишнє природне середовище. Відповідно, як і кожний вид суспільних відносин, ці відносини, безперечно, мають свої певні особливості.

Суспільні відносини у сфері екології зарекомендували себе як одна із виключно важливих складових суспільних відносин. Вони виникають між людьми та природним середовищем. У ролі їх об'єктів виступають багатства природи: повітря, ґрунти, води, рослини і тварини і т.д. Наше майбутнє цілком і повністю залежить від того як будуть виглядати ці відносини, адже

збереження природного середовища відноситься до загальносвітових глобальних проблем, підґрунтям виникнення яких є саме потреби та інтереси сучасного і майбутніх поколінь людей.

Різні аспекти вивчення адміністративних правопорушень знайшли своє відображення в наукових працях українських і закордонних вчених-адміністративістів — І.П. Голосніченка, Д. І. Голосніченка, Н. І. Золотарьової, В.Б. Авер'янова, Ю.П. Битяка, І. А. Куян, О. А. Улютіної, О. В. Музи, О. О. Пенязькової, М. В. Лошицького, Є.В. Додіна, П.М. Рабіновича, Д.Н. Бахраха, Л. О. Дерев'янка, І. І. Карнець, Ю.С. Шемшученка, О.Л. Дубовик, Т. О. Гуржій, А. В. Гуржій, Ф. Х. Адиханова, О. Л. Жильцова, П. С. Лютікова, Д.А. Керімова, І. С. Ноя, В. В. Лук'янова, С. О. Лук'янченко, Н. Д. Дурманова, Б. А. Курінова, А. Ф. Черданцева, Г. В. Атаманчук, М. В. Костів, У. Ш. Файрадової, С. Т. Гончарук, В. Н. Кудрявцева, М. М. Расолова, Е. М. Жевлакова, А. І. Валітової, Ю. І. Ляпунова та ін.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дипломна робота виконана у межах планової тематики та науково-дослідницької діяльності кафедри господарського та адміністративного права Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» «Правове регулювання суспільних відносин в умовах демократизації української держави та інтенсифікації застосування інноваційних технологій в економічній сфері» (номер державної реєстрації 0110U006186).

Метою дипломної роботи є дослідження адміністративних правопорушень у сфері екології та формування науково обґрунтованих висновків і пропозицій щодо удосконалення правового регулювання в цій сфері.

Завдання дослідження:

- висвітлити методологію та ступінь дослідження адміністративних правопорушень у сфері екології;

- визначити сутність та склад адміністративного правопорушення у сфері екології;
- класифікувати адміністративні правопорушення у сфері екології;
- окреслити особливості розмежування екологічних злочинів та екологічних проступків;
- проаналізувати особливості адміністративної відповідальності за екологічні правопорушення;
- проаналізувати причини та умови вчинення адміністративних правопорушень у сфері екології;
- визначити методи профілактики вчинення правопорушень визначеного виду;
- окреслити проблеми удосконалення адміністративно-правового механізму охорони навколишнього природного середовища.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини що виникають внаслідок вчинення адміністративних правопорушень у сфері екології.

Предметом дослідження є адміністративні правопорушення у сфері екології.

Методи дослідження. Вибір методів дослідження обумовлений поставленою метою, специфікою об'єкта, предмета, а також завдань дослідження. Під час написання даної роботи були застосовані як загальні, так і спеціальні методи. Зокрема, логіко-семантичний та формально-логічний методи застосовувалися при дослідженні понятійного апарату. На їх основі сформульовані дефініції в межах теми магістерської роботи (підрозділи 1.1, 1.2, 2.1). Метод історико-правового аналізу дозволив опрацювати еволюцію розвитку адміністративних правопорушень у сфері екології. Порівняльно-правовий метод дав змогу порівняти особливості розмежування адміністративних проступків та кримінальних злочинів (підрозділ 1.3.). Метод системного аналізу дозволив визначити місце правових норм, які визначають адміністративну відповідальність у сфері екології а також допоміг під час класифікації адміністративних

правопорушень у сфері екології (підрозділ 1.2, 2.1). Діалектичний метод застосовувався при розгляді досліджуваних проблем та визначенні основних напрямків розвитку механізму охорони навколишнього природного середовища (розділ 3). Метод статистичного аналізу використовувався при аналізі стану кількості адміністративних правопорушень у сфері охорони природи та природокористування за період 2012-2016 рр. (підрозділ 2.3). Теоретичним підґрунтям для дослідження стали наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених, присвячені питанням адміністративної відповідальності взагалі та у сфері екології зокрема.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що окремі положення та висновки, які містяться в роботі можуть бути використані в якості наукової основи для подальшого вивчення та вирішення недостатньо досліджених проблем адміністративних порушень у сфері екології та у можливості розробки на основі дипломної роботи конкретних пропозицій до законодавства щодо удосконалення правового регулювання адміністративної відповідальності за порушення у сфері екології. Вказані матеріали можуть бути використані також і в навчальному процесі при вивченні спеціалізованих навчальних курсів.

Апробація результатів дипломної роботи. Підсумки дипломної роботи, окремі її аспекти та одержані узагальнення і висновки були оприлюднені на міжнародній науково-практичній конференції «Концепція розвитку правової держави в Україні» (м. Київ, 2017 р.) та ІХ Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні проблеми управління: імперативи забезпечення сталого розвитку» (2017 р., м. Київ).

Публікації. Результати роботи висвітлено в тезах науково-практичних конференцій:

1. Білуха Н. В. Адміністративна відповідальність за правопорушення у сфері екології // Гуманітарний інститут ТНУ ім. В.І. Вернадського // Матеріали міжнародної науково-практичної

конференції «Концепція розвитку правової держави в Україні» (2017, м. Київ);

2. Білуха Н. В. Адміністративна деліктологія в екологічній сфері в контексті правового забезпечення сталого розвитку // IX Міжнародна науково-практична конференція «Сучасні проблеми управління: імперативи забезпечення сталого розвитку» (2017 р., м. Київ).

Структура та обсяг дипломної роботи. Загальний обсяг дипломної роботи становить 112 сторінок. Дипломна робота складається зі вступу, двох розділів, 6 підрозділів, висновків та списку використаних джерел, що складає 102 найменування та розміщений на 8 сторінках.

ВИСНОВКИ

Підводячи загальні підсумки, варто зазначити, що на жаль, попри стрімкий розвиток правової науки у різноманітних сферах правової теорії та практики, все ж питання про адміністративні порушення у сфері екології майже повністю залишилось поза увагою вітчизняних вчених. А центральним питанням дослідження залишилась адміністративна відповідальність. Крім того, у сферу наукових інтересів вчених-адміністративістів влилася нова для нашої держави наука – адміністративна деліктологія, яка все більше і більше цікавить вітчизняних науковців.

Методологія – наука про методи, способи та стратегії дослідження предмета, прийомів з побудови наукового знання. В аспекті адміністративно-правової науки та щодо питання адміністративних правопорушень у сфері екології зокрема, традиційно залишаються актуальними загальнонаукові методи ([аналіз](#) і [синтез](#); [індукція](#) і [дедукція](#); [аналогія](#) і [моделювання](#); [абстрагування](#) і [конкретизація](#); [системний аналіз](#), [редукціонізм](#) і [холізм](#)), загальнофілософські методи (діалектичний, метафізичний, догматичний,

еклектичний, софістичний, герменевтичний), а також спеціально наукові методи – методи теорії держави та права (формально-догматичний (техніко-юридичний), соціологічний, статистичний, конкретно-історичний, порівняльно-правовий). У контексті правозастосовної і правореалізаційної практики даного питання, а також адміністративної діяльності в цілому, - вагоме значення відіграють спеціально адміністративні методи – імперативний та диспозитивний. Основоположним традиційно виступає метод імперативу, оскільки адміністративні відносини – це переважно відносини владних приписів та державного управління.

Щодо складу та сутності правопорушень визначеної сфери, то адміністративні правопорушення у сфері екології, порівняно з традиційним розумінням поняття адміністративного правопорушення варто виділити специфічну рису – спрямованість на завдання шкоди суспільним екологічним відносинам, за які на законодавчому рівні передбачена адміністративна відповідальність. Суб'єкт – загально адміністративний + спеціальний суб'єкт (особа що володіє спеціальними правами та обов'язками); суб'єктивна сторона – вина (умисел/необережність); об'єкт – сукупність суспільних екологічних відносини, що перебувають під охороною норм адміністративного права (загальний); відносини власності на природні ресурси, відносини по раціональному використанню та охороні ресурсів, збереженню навколишнього середовища та забезпеченню екологічних прав громадян; відносини які складаються у процесі природоохоронної діяльності (родовий); конкретно визначені суспільні відносини з охорони та використання землі, надр, вод, рослинного та тваринного світу, атмосферного повітря чи відносини по охороні навколишнього природного середовища в цілому; об'єктивна сторона – протиправна поведінка суб'єкта (виявляється в порушенні чи невиконанні вимог адміністративного законодавства у сфері екології); заподіяна екологічна шкода або загроза такої шкоди; причинний зв'язок між протиправною поведінкою та заподіяною шкодою.

В роботі була сформована загальна класифікація адміністративних правопорушень у сфері екології за главою 7 КУпАП. Зокрема, за ознакою об'єкта посягання - були визначені наступні групи: правопорушення у сфері охорони та використання землі, правопорушення щодо охорони та використання надр, правопорушення щодо охорони та використання вод, правопорушення щодо охорони та використання лісу, правопорушення щодо охорони та використання атмосферного повітря, правопорушення щодо правил використання об'єктів тваринного та рослинного світу, правопорушення щодо порушення вимог екологічної безпеки, а також порушення щодо порушення прав громадян на отримання екологічної інформації.

Щодо питання співвідношення адміністративного екологічного проступку та злочину, то в теорії переважає позиція, згідно з якою злочини і проступки розмежовуються за ступенем суспільної небезпечності. Дана точка зору, на нашу думку, є найбільш обгрунтованою. Тобто можна визначити наступні критерії для розмежування кримінальних злочинів та адміністративних проступків: ступінь суспільної небезпеки; суб'єкт (особа-правопорушник); суб'єктивна сторона (внутрішнє ставлення до скоєння правопорушення). Причому перший критерій ми вважаємо основним.

Адміністративна відповідальність у сфері екології має власні особливості, зумовлені специфікою об'єкта (поєднання адміністративних та екологічних факторів). Зокрема: настає тільки за вчинення конкретного виду – адміністративних правопорушень, суб'єктами можуть виступати будь-які суб'єкти адміністративного права що характеризуються правосуб'єктністю; притягнення до відповідальності відбувається в спеціально визначеному процесуальному порядку; відповідальність застосовується тільки щодо стягнень, передбачених законом, а також особа може бути звільнена від такої відповідальності в силу малозначності скоєного правопорушення. Стягнення за вказані правопорушення накладаються відповідно до компетенції спеціально уповноважених органів у

сфері охорони навколишнього природного середовища. На сьогоднішній день, на превеликий жаль, - все більше знижується рівень екологічної правосвідомості громадян, у зв'язку з чим неупинно росте кількість адміністративних правопорушень, спрямованих на забруднення навколишнього середовища та громадського порядку. Уповноважені органи не встигають своєчасно реагувати на правопорушення даного виду, натомість зосереджуючись на більш серйозних – кримінальних порушеннях. Серед варіантів вирішення даного питання, ми вбачаємо формування спеціального органу в системі органів місцевого самоврядування, - муніципальної варти, - з метою забезпечення на території, що перебуває під юрисдикцією відповідної ради, охорони громадського порядку, законності, прав, свобод і законних інтересів громадян що утримувалась би за рахунок коштів відповідного місцевого бюджету. 18.05.2015 року Проект закону «Про муніципальну варту» був зареєстрований у Верховній Раді України. До сьогодні рішення щодо його прийняття залишається невизначеним. На нашу думку, запровадження такого органу у системі органів місцевого самоврядування могло б значно покращити стан адміністративних правопорушень та допомогло б ефективно здійснювати заходи адміністративного впливу та попередження.

Щодо причин, умов та профілактики адміністративних правопорушень у сфері екології, можна виділити наступні положення. Основною причиною таких правопорушень є прогалини в екологічній правосвідомості громадян і посадових осіб (коли особа вважає природні ресурси невичерпними і переоцінює здатності природи до самовідновлення), байдужість до долі природи та бажання поживитися за її рахунок і т.д. В переважній більшості правопорушення в екологічній сфері здійснюються з корисливих мотивів (корисливий, економічний мотив безпосередньо не є причиною правопорушення, але створює умови для формування дефектної психології та анти соціальності). До умов, які сприяють скоєнню правопорушень, можна віднести слабе фінансове забезпечення природоохоронних заходів та самих

природоохоронних служб, постійні реорганізації та неузгодженість в роботі уповноважених органів, відсутність ефективного механізму участі громадськості в боротьбі з екологічними правопорушеннями, недостатнє застосування заходів відповідальності щодо винних осіб та ін. Щодо питання профілактики адміністративних екологічних деліктів, то головним напрямком у визначеній сфері є з'ясування питань які саме обставини породжують правопорушення, і які їм сприяють. Крім того, великий вплив на формування екологічної свідомості здійснює екологічна інформація, екологічне виховання та освіта. Саме через з'ясування таких питань ми можемо покращити існуюче становище, і запобігти багатьом правопорушенням у сфері природоохорони та природокористування.

Щодо питання удосконалення адміністративно-правового механізму охорони навколишнього природного середовища, то проблемами виступають екологічні норми та стандарти, прийняті ще за радянських часів, несистематизованість законодавчих актів, екстенсивний шлях розвитку (багато однотипних підприємств створюються за застарілими зразками), слабкий державний контроль над великими підприємствами, корупція, військові дії та занедбання господарства на окремих територіях в зв'язку з ними, відсутність налагодженої системи переробки відходів, застаріле та неефективне обладнання і т.д. Держава потребує вирішення вищезазначених проблем, тож необхідно: налаштування результативної природо орієнтованої державної політики (вдосконалення законодавчої бази та діяльності з регулювання), започаткування системи сприяння підприємствам у сфері екологічного осучаснення виробничої діяльності, перейняття закордонного принципу «забруднювач платить»; підвищення рівня екологічної правосвідомості завдяки розвитку освітньої галузі; поглиблення міжнародного співробітництва з питань транскордонного забруднення навколишнього природного середовища.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України за ред. від 30.09.2016 р. // [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення в ред. від 26.10.2017 р. // [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>
3. Кримінальний кодекс України в ред. Від 03.09.2017 // [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
4. «Про затвердження Порядку накладення стягнень за порушення законодавства про захист прав споживачів» - Постанова Кабінету Міністрів України в ред. 15.04.2017 р. // [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1177-2002-%D0%BF>
5. «Про муніципальну варту» // Проект закону України від 18.05.2015 р. // Верховна Рада України // Електронний ресурс: [Режим доступу]: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=55192
6. «Про охорону навколишнього природного середовища» - Закон України в ред. від 04.06.2017 // [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1264-12>
7. Державна екологічна інспекція // Офіційний сайт // [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://dei.gov.ua/menyu-3/2011-12-19-07-30-27/zv2016.html>
8. Академічний тлумачний словник. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://sum.in.ua>
9. Кодекс Российской Федерации об административных нарушениях // [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_34661/
10. Аванесов Г. А. Криминология. Издание второе (переработанное и дополненное). М. Академия МВД СССР, 1984. – 500 с.

11. Авер'янов В. Б. Питання методології сучасної адміністративно-правової доктрини України (аналітичний огляд цікавого і корисного дослідження) [Текст] / В. Авер'янов // *Право України*. - 2005. - № 1. - С. 26-29.
12. *Административное право России*. Кононов П.И., Кикоть В.Я., Килясханов И. 3-е изд., перераб. и доп. - М.: 2010. — 559 с.
13. Адміністративне право України (Загальна частина). Навчальний посібник. Проф. Ю.П. Битяк, доцент Б.В. Зуй-Х.: - 000 «Одіссей», 1999. - 224 с
14. Адміністративне право України / [Коломоєць Т.О., Ващенко С.В., Поліщук В. Г.] ; За ред.. Т. О. Коломоєць. – К. : Істина, 2008. – 457 с.
15. Адміністративне право України : підручник для юридичних вузів і фак. / Ю.П. Битяк, В.В. Богуцький, В.М. Гаращук та ін . ; за ред. Ю.П. Битяка.- Х., 2000.- 520с.
16. Адміністративне право України. Академічний курс Підручник / За ред. проф.. Авер'янов В.Б. Т. 2– К., 2009.
17. Адміністративне право України. Академічний курс: Підруч.: У двох томах: Том 2. Особлива частина / Ред. колегія: В. Б. Авер'янов (голова) та ін. - К.: Юрид. думка, 2005. - 624 с.
- 18.Адміністративно-правова охорона довкілля // Єщук О. М. // *Науковий вісник публічного та приватного права*. – 2017. – Вип. 2, с. 130-133.
- 19.Адміністративно-правова охорона екологічних прав громадян: сучасний стан та шляхи вдосконалення // Є. Липій // *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки*. – 2011. – Вип. 89. – с. 114-116.
- 20.Адміністративно-правові засоби в механізмі охорони навколишнього природного середовища // М. В. Лошицький // *Митна справа №1(97)'* 2015. – с. 79-85.
21. Алексеев С. С. Теория государства и права / Алексеев С. С. – [2-е изд.]. – М. : Норма, 2002. – 595 с.

22. Атаманчук Г.В. Теория государственного управления. Курс лекций. – М.: Юрид. лит. – 1997. – 400 с
23. Бахрах Д.Н. Административное право России: Учебник для вузов. М., 2000. – 640 с.
24. Боголюбов С.А. Экологическое право. М.: Проспект, 2008. – 234 с.
25. **Бут Ю.** Стратегічні пріоритети Європейського Союзу в сфері охорони навколишнього середовища та раціонального природокористування / Бут Ю. // *Актуальні проблеми міжнародних відносин.* – К., 2011. – Вип. 98, ч. 2. – С. 6–8.
26. Валитова.А.И. Экологическое сознание: сравнительный анализ. // Социологические исследования. 1999. № 3.
27. Ващенко С. В. Адміністративна відповідальність : навч. посібник / С.В. Ващенко, В.Г. Поліщук.- Запоріжжя, 2001.- 142с.
28. Введение в социальную экологию. Учебное пособие. Часть II. М., 1994. С. 114.
29. Волович В.Ф. Организационно-правовые проблемы охраны окружающей среды //Вестник Московского университета. Серии «Право», 1996. №1.
30. **Выстробец Е. А.** Экологическое право. Мотивации в международном сотрудничестве / Е. А. Выстробец. – М. : Наука, 2006. – 383 с.
31. Галуцько В.В., Курило В.І., Короед С.О. та ін. А 313 Адміністративне право України. Загальне адміністративне право: навчальний посібник // за ред. проф. В. В. Галуцька. – Херсон: Грінь, 2015. – 272 .
32. **Гіждіван Л.** Про загальні питання міжнародної відповідальності за екологічну шкоду / Л. Гіждіван // *Право України.* – 2010. – № 7. – С. 164–168.
33. Гладун З.С. Адміністративне право України: [навчальний посібник] / З.С. Гладун. – Тернопіль : Картбланш, 2004. – 579 с.

34. Голосніченко Д.І. Теорія Повноважень: вітчизняний та зарубіжний досвід їх формування. Монографія / Д.І. Голосніченко. – К.: Г.А.М., 2009. – 356 с.
35. Голосніченко І. П. Попередження корисливих проступків засобами адміністративного права. – К. : Вища школа, 1991.
36. Гончарук С.Т. Основи адміністративного права України Навчальний посібник. Київ, 2004. - 200 с.
37. Гуржій А.В., Мельник Ю.О. Об'єкт правопорушення як критерій структуризації адміністративно-деліктного законодавства ЮРИДИЧНА НАУКА № 4/2015 – 6 с.
38. Гуржій Т.О. Адміністративне право України: [навчальний посібник] / Т.О. Гуржій. – К. : КНТ, 2011. – 680 с.
39. Дерев'янка Л. О. Адміністративні правопорушення у сфері екології // Дисертація // Москва - 2003. – 210 с.
40. Додин Е.В. Административная деликтология в системе юридической науки // Советское государство и право. 1991. № 12
41. Дубовик О.А., Жалинский А.Э. Причины экологических преступлений. М., 1988.
42. Дубовик О.Л.. Механизм действия экологического права. Дисс. докт. юрид. наук. М., 1993.
43. Дурманов Н.Д. Понятие преступления. М., 1948. – 415 с.
44. Жевлаков Э. Разграничение экологических преступлений и административных проступков // Законность. – 1993. – 298 с.
45. Жильцов О.Л. Адміністративна відповідальність юридичних осіб: процесуально-правовий аспект. – Рукопис. – Харківський національний університет внутрішніх справ. – Харків, 2007. -166 с.
46. **Задорожній О. В.** Міжнародне право навколишнього середовища : підручник / О. В. Задорожній, М. О. Медведєва. – К. : Проміні, 2010. – 510 с.

47. Золотарьова Н. І. *Методологія дослідження адміністративної діяльності правоохоронних органів у сфері екологічної безпеки* / Н. І. Золотарьова // Вісник Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут". Політологія. Соціологія. Право. - 2013. - № 4. - С. 114-118.
48. Зуев В.Л. *Особенности доказывания по делам о преступлениях с административной преюдицией: дис ... канд. юрид. наук. М., 1991. С. 7.*
49. **Как немцев наказывают за легкомыслие // Статья Инги Ваннер 21.09.2016 // [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://p.dw.com/p/1Jzli>**
50. Калюжний Р.А. *Адміністративне право України: [навчальний посібник]* / Забарний Г.Г., Калюжний Р.А., Шкарупа В.К. – К. : Паливода, 2003. – 212 с.
51. Карнец И.И. *Преступность: иллюзии и реальность. М., 1982. С. 344*
52. *Керимов Д.А. Методология права (предмет, функции, проблемы философии права). Монография. 2-е издание. — М.: Аванта+, 2001. — 580 с.*
53. Коломоець Т.О. *Методичний посібник з курсу "Адміністративне право України" для студентів юридичного факультету* / Т.О. Коломоець.- Запоріжжя : ЗДУ, 2001.- 207 с.
54. Колпаков В.К. *Порушення правил дорожнього руху: колізійність новел і правове регулювання: [монографія]* / В.К. Колпаков, О.В. Черновський, В.В. Гордеєв. – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2010. – 328 с.
55. Копотун І. М., Рудик М. М. *Проблеми розмежування правопорушень в сфері громадського порядку.* // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ – 2014. – 248-256 с.

56. Костів М. В. Адміністративна правосуб'єктність юридичних осіб та особливості її реалізації в адміністративно-деліктних відносинах: дис.. канд.. юрид. Наук: 12.00.07 // М. В. Костів. – К., 2005. – 202 с.
57. Кудрявцев В.Н. Правовое поведение: норма и патология. М., 1982. - 180 с.
58. Кудрявцев В.Н. Причины правонарушений. М., 1976.
59. Лившиц Р. Э. Теория права / Лившиц Р. Э. – М. : БЕК, 1994. – 244 с.
60. **Лозо В. І.** Становлення і розвиток правових основ екологічної стратегії Європейського Союзу / В. І. Лозо. – Х. : Право, 2008. – 251 с.
61. Лук'янченко С. О. Адміністративна преюдиція в кримінальному праві України // Митна справа №3/99 (2015). – 66-71 с.
62. Лукьянов В.В. Административные правонарушения и уголовные преступления: в чём различие? // Государство и право. 1996. №3. - 83 с.
63. Лютіков П. С. Адміністративно-правовий статус юридичних осіб: аналіз структури та поняття // П. С. Лютіков // Європейські перспективи. – 2013. - №2. – 19-25 с.
64. *Ляпунов Ю. И. Общественная опасность деяния как универсальная категория советского уголовного права. М., 1989.- 329 с.*
65. Малейн Н.С. Правонарушение: понятие, причины, ответственность. М., 1985. – 182 с.
66. *Маркс К., Энгельс Ф. Население, преступность и науперизм // К. Маркс, Ф. Энгельс// Собр. соч.: в 50 т. 2-е изд. — М.: Госполитиздат, 1959. – 379 с.*
67. Матчук С.В., Кріпостна Т.В. Адміністративно-правова відповідальність за екологічні правопорушення // ЮРИДИЧНА НАУКА № 7/2015. 46-51 с.
68. **Международное право** : пер. с нем. / науч. ред., сост. указ. Т. Ф. Яковлева. – М. ; Берлин : Инфотропик Медиа, 2011. – 961 с.
69. Методологія наукових досліджень : навч. посібник / В. Є. Юринець. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2011. – 178 с.

70. Методологія та організація наукових досліджень : навчальний посібник / Б. І. Мокін, О. Б. Мокін. – Вінниця : ВНТУ, 2014. – 180 с.
71. Мещеряков А.Г. Административные правонарушения в области охраны животного мира. Дисс. канд. юрид. наук. М. 1986.
72. Миколенко А.И. Административный процесс и административная ответственность в Украине : [учебное пособие] / А.И. Миколенко. – Х. : Одиссей, 2004. – 270 с.
73. Муза О. В. Виникнення і розвиток адміністративно-деліктних правовідносин // Київ, 2014. – 5 с.
74. Мурзинов А.И. Преступление и административное правонарушение. М., 1985. — С. 9-11
75. Научные основы квалификации преступлений. Учебное пособие / Куринов Б.А. - М.: Изд-во Моск. ун-та, 1984. - 181 с.
76. Никифоров А.С. Юридическое лицо как субъект преступления // Государство и право, 2000. №8. – 156 с.
77. Ной И.С. Методологические проблемы советской криминологии. Изд-во Саратовского университета. 1975. С. 113
78. Остапенко О.І. Кваліфікація адміністративних правопорушень : [монографія] / О. І. Остапенко. – Львів : Вид-во ЛІВС при Українській академії внутрішніх справ, 2000. – 173 с.
79. Петров В.В. Экологическое право России: Учебник. М., 1995. – 298 с.
80. Петрова Л. В. Методологія права : книга для читання / Петрова Л. В. – Харків : НУВС, 2004. – 240 с. Платон Государство // История Политических и правовых учений. Хрестоматия. Составители и редакторы: проф. Г. Г. Демиденко, Г. А. Борисов, Белгород: 1999. – 1158 с.
81. Петряев, Константин Дмитриевич. *Вопросы методологии исторической науки* [Текст] / К. Д. Петряев. - Киев : Вища шк., 1971. - 163 с

82. Пенязькова О. О. Відмежування злочинів та адміністративних правопорушень, що посягають на охорону земель Часопис Київського університету права 2013/4 – 317-321 с.
83. *Правовое поведение: норма и патология / Кудрявцев В.Н.* - М.: Наука, 1982. - 287 с.
84. Природоресурсное право и правовая охрана окружающей среды: Учебник / Под ред. В.В. Петрова. М., 1988. – 410 с.
85. Рабінович П. М. *Методологія юридичної науки / П. М. Рабінович // Юридична енциклопедія : в 6 т. / [голова редкол. Ю. С. Шемшученко]. – К. : Вид-во —Українська енциклопедія імені М. П Бажана, 1998–2004. – Т. 3: К–М. – 2001. – 789 с.*
86. Рассел Б. *Очерки об интеллектуальном убожестве//ИГ-Наука. 1998. № 2. С. 15*
87. Рассолов М. М. *Проблемы теории государства и права : учеб. пособие / Рассолов М. М. – М. : Юнити. Закон и право, 2007. – 640 с.*
88. *С. Н. Кравченко. Социально-психологические аспекты правовой охраны окружающей среды. Львов, Вища школа, 1988. 155 с.*
89. Самбор М.А. *Правопорушення та проступок: до питання співвідношення понять в умовах розвитку законодавства про адміністративні та кримінальні правопорушення ЮРИДИЧНА НАУКА № 8/2013. – 39-48 с.*
90. *Самощенко И.С. Понятие правонарушения по советскому законодательству // И.С. Самощенко. – М.: Юрид. лит., 1963. – 263 с.*
91. *Советский энциклопедический словарь Прохоров А.М. Гиляров М.С. Жуков Е.М. и др.; под общей ред. А.М. Прохорова. Советская энциклопедия М. 1980. 1599с.*
92. Трайнин А.Н. "Антология юридической науки" Избранные труды СПб.: Издат-во "Юридический центр Пресс", 2004 г., 898 с.

93. Улютіна О. А. Адміністративно-правові засади охорони навколишнього природного середовища та природокористування // Дисертація // Київ, 2011.
94. Уточнення поняття і змісту адміністративно-правової охорони навколишнього середовища // І. Д. Казанчук // Право і безпека. – 2012. - №5. – с. 72-78.
95. *Файрадова У.Ш.* Административная ответственность за нарушение природоохранительного законодательства. – Баку: Элм, 1989. – 178 с/
96. Хавронюк М. Поняття злочинного діяння за законодавством Європейських країн // Підприємство, господарство і право. - 2004. - № 9. – С. 112
97. Черданцев А. Ф. Теория государства и права : учебник для вузов / Черданцев А. Ф. – М. : Юрайт, 2002. – 432 с.
98. *Шемшученко Ю. С.* Государственное управление качеством окружающей среды и проблемы его совершенствования // *Охрана окружающей среды.* В.Цветкова. – Киев: Наук. думка, 1982.-. С.186.
99. Шемшученко Ю.С. Административная ответственность в области охраны окружающей среды. – К. : Юридична думка, 2010. – 48 с.
100. Шемшученко Ю.С. Государственное управление качеством окружающей среды и проблемы его совершенствования. Охрана окружающей среды: управление, право. Киев: Наукова Думка, 1982. – 283 с.
101. Экологическое право : Часть общая : Курс лекций / Ф. Х. Адиханов; Алт. гос. ун-т. - Барнаул : Изд-во Алт. гос. ун-та, 1994. – 190 с.
102. Ярова Р. В. Адміністративна відповідальність спеціальних суб'єктів – водіїв автотранспортних засобів // Дисертація // Київ, 2016. – 233 с.